

19828/41664

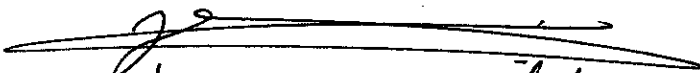
Ayşe Jale AĞIRBAŞ
DSP İstanbul Milletvekili
DSP Kadın Kolları Genel Başkanı
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi
Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyesi

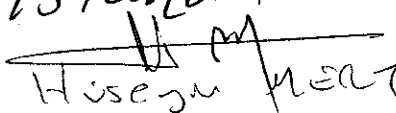
29.01.2010

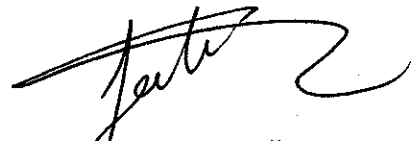
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

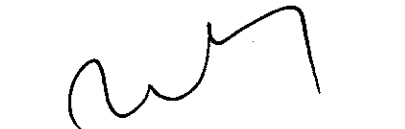
2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

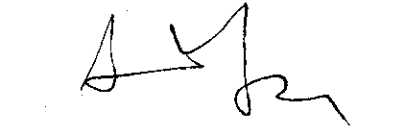
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Hasan Ercelebi
DSP Denizli mv.

Hasan Macit
İstanbul Milletvekili

Hüseyin Kocat
İstanbul Milletvekili

Ayşe Jale AĞIRBAŞ
DSP İstanbul Milletvekili

Mustafa Vural
ADANA mv.

Süleyman Yılmaz
İstanbul mv

GENEL GEREKÇE

Demokrasinin tam anlamıyla yerleşebilmesi, tüm vatandaşların; kadınların ve erkeklerin karar alma mekanizmalarında, sosyal, siyasal ve kültürel hayatın her alanında eşit olarak temsil edilebilmeleriyle, katılımlarıyla gerçekleşebilir. Hayatın her alanına eşit olarak katılım ve temsil cinsler arası eşitlik ilkesinin temel alınmasıyla mümkün olabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin, kamusal ve özel alanda eşit fırsatlar, haklar ve sorumluluklara sahip olmasıdır. Kadın ve erkeğin eşit biçimde görünür, güçlü ve eşit yurttaşlar olması anlamına gelmektedir. Temel bir hak olan cinsiyet eşitliği demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Dünyada birçok ülkede, bu eşitliği gerçekleştirmek üzere, bu hakkın hayata geçirilmesi için kanuni düzenlemeler yapılmış, kadınların yaşamın her alanında eşit koşullarda yararlanması sağlanmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde son yıllarda toplumsal eşitliğin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen yasal düzenlemelere rağmen hakların hayata geçirilmesi açısından uygulamada sorunlar yaşanmaya devam etmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasal göstergelerde, katılım ve temsil konusunda kadınlar bakımından eşitsizlik olduğu, fiili eşitliğin sağlanamadığı görülmektedir. Kadınların Parlamento'daki temsil oranı %9'dur. Kadın yasa yapıcıların, üst düzey yöneticilerin ve müdürlerin bütüne oranı %8'dir. Profesyonel ve teknik çalışanlarda kadın oranı %33'dür. Erkeğe göre kadının elde ettiği tahmini gelirin oranı 0,26'dır. Türkiye'de kadınlar seçme ve seçilme hakkını 1930 yılında elde etmiş, ancak bugüne kadar kadın Parlamento Başkanı hiç seçilmemiştir. Kadın bakanların oranı %4'te kalmıştır. Diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde 15 kadın büyükelçimiz görev yapmaktadır. Yüksek yargı organlarında görevli kadınların oranı yaklaşık %29'dur. Halen 28 kadın, mülki idare amiri olarak, vali yardımcılığı ve kaymakamlık görevini yürütmektedir. 2 ilimizde belediye başkanı kadındır. Söz konusu eşitsizliklerin giderilmesi kadınların siyasi temsiline artırılması ve bu şekilde karar alma mekanizmalarında söz sahibi olması ile sağlanabilir. Siyasette kadınların temsili, kadınların yaşadığı sorunlara çözüm bulunması için gereklidir. Ancak, 1935'den bugüne kadar milletvekili seçilen kadın sayısı 8734 erkeğe karşılık 233 olmuştur.

Kadınların siyasetteki temsil sayısını artırmak üzere, dünyadaki birçok ülkede kadınların siyasette yer almasını engelleyen faktörler ortadan kalkıncaya kadar özel önlem politikaları uygulanmıştır. Yapılan düzenlemelerdeki temel amaç, kadınları ayrıcalıklı kılmak değil, onlar için var olan engeller ve dezavantajlar ortadan kaldırmak olmuştur.

Dünyada kadınların siyasetteki eksik temsiline giderilmesinin, kadın oranının anayasayla düzenlenmesi, yasayla düzenlenmesi ya da oranın düzenlenmesinin partilere bırakılması olmak üzere üç farklı şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir.

İspanya, Belçika, Hindistan, Endonezya, Brezilya, Bolivya, Kolombiya, Makedonya kadınların temsil oranını yasayla düzenleyen ülkelerdir.

İspanya'da seçim yasası Mart 2007'de Eşitlik Yasası'nın çıkarılmasıyla değiştirilmiştir. Siyasi partilerin genel, bölgesel, yerel ve Avrupa seçimlerinde erkek ve kadın adaylar için en az yüzde 40'lık bir oranı gözetmeleri öngörülmüştür.

Belçika'da, 2002 yılında yapılan yasal düzenlemeyle aday listelerinde kadın ve erkeklerin eşit temsil edilmesi öngörülmüştür. 2002 yılında gerçekleştirilen düzenlemeden önce Belçika'da

kadınların siyasetteki oranı yüzde 8 iken, düzenlemenin ardından bu oran yüzde 34'lere çıkmıştır.

Fransa, Yunanistan, Ruanda, Arjantin siyasette kadın temsil oranını anayasayla düzenleyen ülkelerdir.

Fransa'da, 1999'daki 'eşitlik reformu' diye anılan Anayasa değişikliğiyle 'seçimle oluşan kurumlara kadın ve erkeğin eşit olarak gelmesi kuralı'yla 'siyasi partilerin eşit katılımı kolaylaştırmaktan sorumlu olduğu' kabul edilmiştir. Fransa, 2000'de seçim yasasında yaptığı değişiklikle, yerel ve bölgesel düzeydeki bütün seçimlerde kadınlarla erkeklerin eşit katılımını zorunlu hale getirmiştir. Nispi temsil sistemiyle yapılan tüm seçimlerde, kadınların ve erkeklerin, listelerde ardışık sırayla yer alması ve altı adaydan oluşan her grup için herhangi bir sırada olmak üzere üç erkek ve üç kadın eşitliği sağlanması öngörülmüştür. İki türlü çoğunluk oylamasının kullanıldığı seçimlerde partiler, tüm seçim bölgelerinden toplam olarak yüzde 50 kadın ve yüzde 50 erkek aday göstermek zorundadırlar. Partilerin, seçim bölgelerinin yarısında kadın aday göstermeleri şarttır.

Yunanistan'da, Anayasa, yerel ve bölgesel hükümet seçimlerinde her cinsiyetin eşit temsil edilmesini şart koşmaktadır. Üçte biri kadın adaylardan oluşmayan listeler kabul edilmemektedir.

Ruanda'da Anayasanın 9. maddesinde, 'Ruanda Devleti, kadınların karar alma makamlarında en az yüzde 30 oranında temsil edilmesini garantilemeyi taahhüt eder' denilmektedir. 82. maddede, '26 üyeli Senato'nun yüzde 30'unun kadınlardan oluşması' öngörülmektedir. Seçim yasasına göre de 80 üyeli meclisin 24'ü kadınlardan oluşmak zorundadır. Ayrıca yerel düzeyde kadın konseyleri ve sadece kadınların aday olduğu paralel bir sistem de mevcuttur.

Arjantin'de, Anayasanın 37. maddesi, siyasi parti makamları ile seçimle işbaşına gelen makamlarda kadınlarla erkekler arasında gerçek fırsat eşitliğinin, parti tüzüklerinin ve seçim sisteminin düzenlemeleriyle garanti edilmesini öngörmektedir. Parti listelerinin yüzde 30'u kadınlardan oluşmaktadır.

Almanya, Avusturya, İngiltere, İsveç İsviçre, İtalya, Hollanda, Litvanya, Polonya, Macaristan, Çekoslakya, Hırvatistan, Kanada, Avustralya, Çin, Tayland, Cezayir, Lüksemburg kadın temsili oranının belirlenmesini partilerin tercihine bırakan ülkelerdir.

Almanya'da Yeşiller, parti listesinin yüzde 50'sini kadınlardan oluşturmaktadır. Hıristiyan Demokrat Birlik'te (CDU) ise adayların en az üçte birinin kadın olması öngörülmekte, eğer bu orana ulaşamazsa, CDU delegeleri için yapılan parti içi seçim tekrarlanmaktadır. Avusturya'daki partilerin listelerindeki kadın oranı %33 ile %50 arasında değişmektedir.

İngiltere'de Liberal Demokratlar, 2001'de parti aday listesinin yüzde 40'ının kadın olması hedefini benimserken, 2005 seçimlerinde de 'kazanabileceği seçim bölgelerinin' yüzde 40'ında kadın aday göstermiştir. İşçi Partisi ise 2005 seçimlerinde 'kazanabileceği 30 güvenli seçim bölgesinde' sadece kadınlardan oluşan aday listesiyle seçime girmiştir.

İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Sol Parti ile Yeşiller Partisi de listelerinde kadınlara yüzde 50 oranında yer vermektedirler.

Kadınların siyasette temsil oranını artırmayı hedefleyen ülkelerin söz konusu düzenlemeleri olumlu sonuçlar vermiştir. Ülkemizde de bu türden düzenlemelerin gerçekleştirilmesi kadınların siyasetteki eksik temsiline son verecektir. Ülkemizin imza koyduğu "Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)"ın 4/1 maddesi, kadın-erkek eşitliğini fiilen sağlamak için anayasa ve yasalarla geçici özel önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır. 2000 yılında, Birleşmiş Milletlerin "PEKİN+5" özel oturumundan çıkan Türkiye'nin de imzaladığı, kadın-erkek eşitliği için eylem planı niteliğindeki sonuç bildirgesinde de, kadınların siyasi partilere ve parlamentolara katılımını arttırmaya yönelik özel önlemler alınması gerektiği kabul edilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7 No.lu Ek protokolünde de benzer bir düzenleme yer almaktadır. Anayasanın 10. Maddesi'nde "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür" denilmektedir.

Kanun teklifinin amacı, kadınların siyasetteki eksik temsilinin giderilmesini sağlayarak, siyasal ve kamusal yaşamda kadınların içinde buldukları koşulları dönüştürmelerine olanak vermektir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. Kadınların her düzeydeki parti yönetimi ile TBMM, Belediye Meclisleri, İl Genel Meclislerinde en az %50 oranında temsil ve katılımı sağlanmaktadır.

Madde 2. Kadınların Parti Genel Merkez Teşkilatı organları ile oluşturulacak danışma ve araştırma amaçlı ihtiyari kurullarda en az %50 oranında temsil ve katılımı öngörülmektedir.

Madde 3. Siyasi partinin en yüksek organı olan büyük kongredeki delegelerin en az %50'sinin kadın olması gerektiği belirtilmektedir.

Madde 4. Siyasi partilerin merkez karar, yönetim ve icra organlarının üyelerinin en az yarısının kadın olması gerektiği belirtilmiştir.

Madde 5. Merkez disiplin kurulu üyelerinin en az yarısının kadınlardan oluşması gerektiği öngörülmektedir.

Madde 6. İl kongresi delegelerinin, il yönetim kurulunun ve il disiplin kurulunun en az yarısının kadınlardan oluşması gerektiği belirtilmiştir.

Madde 7. İlçe teşkilatlarında delegeler için belirlenecek kontenjanın en az yarısının kadınlara tahsis edilmesi gerektiği ve delegenin en az yarısının kadınlardan oluşturulmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 8. Büyük kongreyle, il ve ilçe kongrelerinin delegelerinin en az yarısının kadınlardan oluşturulmasının garanti altına alınması amaçlanmıştır.

Madde 9. Milletvekili genel ve ara seçimlerinde aday listesinin ve sıralamanın belirlenmesinin ön seçimle yapılacağı ve sıralamada ayrı ayrı ön seçime giren erkek ile kadın listelerinden en yüksek oyu alanlardan başlamak üzere bir kadın bir erkek sırasının izlenmesi ön görülmektedir. Kadınların TBMM, Belediye Meclisleri, İl Genel Meclislerinde en az %50 oranında temsil edilebilmeleri için, mevcut seçim sistemine göre önce partilerin aday listelerinde ve seçilebilecek yerlerde, yani listelerin başından itibaren yerleştirilmeleri gerekir. Kadın ve erkek adayların ayrı listelerle ön seçime katılmaları, parti üyelerinin kadın ve erkek aday adaylarının parti aday listesindeki sıralamasında söz sahibi olmasını sağlarken, getirilen kadın ve erkek adayların listeye yerleştirme yöntemiyle kadınların en az %50 oranında temsili büyük ölçüde garanti edilmiş olmaktadır.

Madde 10. Yürürlük Maddesidir.

Madde 11. Yürütme maddesidir.

2820 SAYILI SİYASİ PARTİLER KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

Madde 1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 7. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Siyasi Partilerin Teşkilatı

Madde 7- Siyasi partilerin teşkilatı; merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibarettir. Partilerin teşkilat ve grupları, kadınların en az %50 oranında temsili ve katılımını esas alacak şekilde oluşturulur. Siyasi partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliği kurulması öngörülebilir. Bu organlarda da kadınlar en az %50 oranında temsil edilirler.

Belde teşkilatı, il ve ilçe merkezleri dışında belediye teşkilatı olan yerlerde kurulur.

Belde teşkilatları ilçe başkanlığına bağlıdır. Bu teşkilatların seçim tarzı, kuruluş ve faaliyet şekil ve şartları, üye sayısı, il ve ilçe teşkilatlarıyla münasebetleri siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir.

Şu kadar ki, belde teşkilatının üye sayısı üçten az olamaz.

Madde 2. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 13. maddesine "Kadınların bu organlarda ve kurullarda en az %50 oranında temsil edilmeleri temel ilkedir" ibaresi eklenmiştir.

Madde 3. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin 3. fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Seçilmiş üyeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının iki katından fazla olmamak kaydıyla, parti tüzüğünde gösterilen şekilde ve sayıda il kongrelerince seçilen, en az %50'si kadınlardan oluşan delegelerdir. Tabii üyeler; parti genel başkanı, merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve partinin üyesi olan bakanlar ve milletvekilleridir.

Madde 4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 16. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Siyasi partilerin merkez karar, yönetim ve icra organları parti tüzüğünde belirtilen isim, şekil ve sayıda kurulur. Büyük Kongrece seçilecek merkez organlarının her birinin üye sayısı, en az yarısı kadınlardan oluşmak üzere, 15'den az olamaz.

Madde 5. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 17. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 17- Siyasi partinin merkez disiplin kurulu, bu Kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur. Bu kurulun üye sayısı, en az yarısı kadınlardan oluşmak üzere, yediden az olamaz.

Madde 6. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 19. maddesinin 2, 4 ve 6. fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İl kongresi, sayısı altıyüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen ve en az %50'si kadın olan delegelerden oluşur. O ilin partili milletvekilleri ile yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptirler. Ancak geçici il yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur.

İl yönetim kurulu, parti tüzüğüne göre göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı, en az yarısı kadınlardan oluşmak üzere 7'den az olamaz.

İl başkanı en çok üç yıl için seçilir. İl teşkilatında bir il disiplin kurulu bulunur. İl disiplin kurulunun, en az yarısı kadın olmak üzere, üye sayısı ve bu üyelere atanacak nitelikler parti tüzüğünde belirtilir.

Madde 7. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 20. maddesinin 3 ve 8. fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Delege seçimleri; köy ve mahallelerde partinin bu yerlerde son genel seçimde aldığı oy miktarı, seçime katılmamış partilerde ise üye sayısı esas alınmak suretiyle bu yerlere verilecek ve en az yarısı kadınlara tahsis edilecek kontenjanlara göre yapılır. Köy ve mahallelerdeki üye sayısı delege kontenjanı verilmesini gerektiren nispetin altında ise bu durumdaki köy ve mahallelerin diğer köy ve mahallelerle birleştirilerek delege seçilmesi mümkündür. Bu delegelerin en az %50'sinin kadın olması temel ilkedir.

İlçe yönetim kurulu, parti tüzüğüne göre göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 5'ten az olamaz ve en az yarısı kadınlardan oluşur.

Madde 8. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 21. maddesinin 2 fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Seçim yapılacak büyük kongreyle il ve ilçe kongrelerinin toplantılarından en az onbeş gün önce, kongreye katılacak parti üyelerini belirleyen ve en az %50 si kadınlardan oluşan listeler, büyük kongreyle il kongreleri için Yüksek Seçim Kurulunun önceden belirleyeceği seçim kurulu başkanına, ilçe kongreleri için o yer ilçe seçim kurulu başkanına ilçede birden fazla ilçe seçim kurulunun bulunması halinde birinci ilçe seçim kurulu başkanına iki nüsha olarak verilir. Ayrıca toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da bildirilir.

Madde 9. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Milletvekili genel ve ara seçimlerinde siyasi partilerin seçime katıldıkları her bir seçim çevresindeki adaylarının listesi ve listedeki sırası, kadın ve erkeklerin ayrı olarak katılacağı ve kadınların en az %50 oranında temsil ve katılımını esas alan, o seçim çevresinde ilgili siyasi partinin üye kayıt defterine göre düzenlenen parti seçmen listesinde yer alan bütün üyelerin veya parti tüzüğünde yazılı usule göre ilçe ve/veya il kongrelerince seçilmiş temsilcilerin ilçe seçim kurullarının yönetiminde serbest, eşit, gizli oy, açık döküm ve sayım esasları çerçevesinde oy kullanacakları bir ön seçim ile tespit edilir. Listelerdeki sıralama, kadınların ve erkeklerin ön seçimde aldıkları oy sayısına göre 1 kadın 1 erkek gelecek şekilde yapılır.

Ön seçimlerin yapılacağı gün, yüksek seçim kurulu tarafından seçim gününden en az 40 gün önceki bir tarih olarak belirlenip ilan edilir. Bütün yurttaki önseçimler seçime katılacak partiler için aynı gün yapılır.

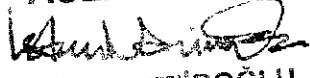
Genel seçimler için kabul edilen seçim çevreleri önseçim için de esas alınır.

Siyasi partiler önseçim yapacakları seçim çevrelerinden çıkacak milletvekili sayısı toplamının yüzde 10'unu aşmamak üzere en az %50'si kadın olacak şekilde merkez adayı gösterebilirler. Siyasi partiler merkez adayı gösterecekleri seçim çevrelerini ve bu adayların listelerde yer alacakları sıraları önseçimin yapılacağı günden en az 15 gün önce tespit ve ilan ederek Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

Aday listelerinin kesinleşmesinden önce herhangi bir sebeple bu listelerde boşalma olursa, boşalan adaylıklar, 1 kadın 1 erkek sıralamasına riayet edilerek, listedeki sıraya göre kaydırılmak suretiyle doldurulur. Listedeki noksanlıklar önseçimde en çok oy alanlarla tamamlanır; yetişmediği takdirde noksan yerlerin adayları parti tüzüğüne belli ettiği esaslara göre parti merkez yönetimince belirlenir. Bununla birlikte herhangi bir seçim çevresinde kadın ve erkeklere ayrılan kontenjanlardan biri için yeterli aday bulunmadığı takdirde eksiklik, duruma göre, diğer taraftan adaylarla doldurulur.

Madde 10. Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür

Madde 11. Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ASLI GİBİDİR

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Bakanlar ve Kararlar Müdürü